

Проблематика оцінки слідчим суддею доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження

Misechko, Mykola

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Misechko, M. (2022). Проблематика оцінки слідчим суддею доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Path of Science*, 8(12), 2015-2024. <https://doi.org/10.22178/pos.88-5>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more information see: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Проблематика оцінки слідчим суддею доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження

Problems of Evidence Assessment by Investigating Judge when Considering Motions for Application of Measures to Ensure Criminal Proceedings

Микола Місечко¹
Mykola Misechko

¹ State Tax University

21 600-richchia Street, Vinnytsia, 21000, Ukraine

DOI: 10.22178/pos.88-5

JEL Classification: K49

Received 26.11.2022

Accepted 29.12.2022

Published online 31.12.2022

Corresponding Author:
kashkinlaw@gmail.com

© 2022 The Author. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті проаналізовано проблематику оцінки доказів слідчим суддею на предмет їх належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Проаналізовано основні наукові позиції та практика суддів із зазначеного питання. Встановлено, що проблематика оцінки доказів слідчим суддею при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження вимагає, як внесення змін до вже діючих норм КПК України, так і прийняття нових норм, направлених на вдосконалення регулювання окремих аспектів організаційної складової кримінального процесу (що визначають порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження). Запропоновано окремі питання вирішити на рівні Пленуму Верховного Суду шляхом прийняття роз'яснень рекомендаційного характеру.

Ключові слова: підозра; обґрунтована підозра; підозрюваний; слідчий суддя; докази; доказування; клопотання; захід забезпечення; кримінальне провадження.

Abstract. The article analyzes the problems of evaluation of evidence by the investigating judge in terms of their relevance, admissibility, reliability, and the totality of the evidence collected - in terms of sufficiency and interconnection when considering motions for the application of measures to ensure criminal proceedings. The leading scientific positions and practices of judges on this issue are analyzed. It is established that the problem of evidence assessment by the investigating judge when considering motions for the application of measures to ensure criminal proceedings requires both amendments to the existing norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the adoption of new norms aimed at improving the regulation of certain aspects of the organizational component of the criminal process (determining the procedure for applying measures to ensure criminal proceedings). It is proposed that specific issues be resolved at the level of the Plenum of the Supreme Court by adopting clarifications of a recommendatory nature.

Keywords: suspicion; reasonable suspicion; suspect; investigating judge; evidence; proof; motion; interim measures; criminal proceedings.

ВСТУП

Здійсненню процесуальної діяльності слідчого судді у зв'язку із вчиненням кримінально-

го правопорушення передуює прийняття процесуального рішення, порядок якого визначений нормами Кримінального процесуального кодексу України. Рішення слідчого судді

– це спрямовані на досягнення цілей кримінального провадження акти застосування норм процесуального права, які відповідають вимогам законності та обґрунтованості, містять владні волевиявлення та висновки з правових питань, що виникають під час досудового розслідування.

Законність рішень слідчого судді означає, поперше, їх відповідність (за формою та змістом) вимогам КПК України, по-друге – правильне застосування при їх винесенні норм процесуального закону. Обґрунтованим є рішення, ухвалені слідчим суддею на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими та оціненими слідчим суддею. Саме внаслідок оцінки доказів у слідчого судді формується переконання, що ним встановлено безпосередньо такі обставини, які дають підстави для ухвалення того чи іншого процесуального рішення.

Наявність обґрунтованої підозри являється однією з обов'язкових підстав для обрання будь-якого заходу забезпечення кримінального провадження, що передбачає необхідність оцінки матеріалів, якими доводиться наявність наведених у клопотання обставин. Однак, з огляду на те, що КПК України не містить чіткого визначення повноважень слідчих суддів, зокрема, й під час оцінки доказів, це породжує як дискусії в науковому полі, так і протиріччя у судовій практиці.

Питання доказування під час розгляду та вирішення слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження висвітлювалися у дослідженнях: В. Вапнярчука, І. Гловюк, В. Завтура, Т. Лукашкіної, М. Макарова, А. Палюха, Х. Слюсарчук, М. Стоянова, С. Шаренко, О. Шило, С. Шульгіна та ін.

Стаття присвячена питанню оцінки слідчим суддею доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, визначенні проблем з якими стикається слідчий суддя під час оцінки доказів та наведені пропозиції по їх вирішенню.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Оцінка доказів визначається у профільній літературі як діяльність (процес) розумової чи практичної спрямованості. Зміст даного про-

цесу полягає у визначенні ролі та значення зібраних доказів (як окремо, так і їх сукупності) для встановлення істини у кримінальному провадженні. Оцінити докази – це визначити, наскільки точно встановлений кожен із них, у якому взаємозв'язку зі справою та іншими доказами він перебуває, який саме значимий для справи факт він встановлює чи спростовує, і що означають у сукупності всі зібрані у справі докази [8]. Варто зазначити, що в наукових колах висловлювалися різні думки стосовно того сенсу, який необхідно вкладати у словосполучення «оцінка доказів».

Що стосується законодавчого визначення, то згідно ст. 94 КПК України оцінка доказів визначається наступним чином: «Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Жоден доказ не має наперед встановленої сили» [7]. Зіставлення назви ст. 94 КПК України «Оцінка доказів» та її змісту дає підстави зробити висновок про те, що сутністю оцінки доказів є визначення всіх їх властивостей: належності, допустимості, достовірності, достатності та взаємозв'язку, тому усунення будь-яких властивостей із змісту оцінки доказів видається неприпустимим. Фіксуючи у загальному вигляді правила оцінки доказів, Кримінальний процесуальний кодекс у Главі 4 КПК «Докази і доказування» розкриває їх зміст.

Слідчий суддя для розгляду клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження повинен приймати рішення на основі поданих йому доказів. Для слідчого судді подані докази є вичерпною сукупністю даних стосовно обставин, на які посилаються сторони кримінального провадження. Оцінюючи подані докази слідчий суддя приймає рішення, яке на підставі проведеної оцінки має бути єдино правильним, оскільки воно, попри проміжний характер, істотно впливає на весь подальший хід кримінального провадження.

Згідно ч. 5 ст. 132 КПК України під час розгляду питання про застосування заходів за-

безпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються. Проте, КПК України не містить єдиної уніфікованої позиції стосовно моменту подання доказів, які обґрунтовують подання клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Вважаємо, що логічним є подання доказів не під час розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, а до початку такого розгляду по суті, під час подання самого клопотання.

Аналіз положень КПК України вказує на те, що відносно одних заходів забезпечення кримінального провадження слідчому судді можуть подаватись лише копії матеріалів (щодо приводу особи, грошового стягнення, тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади та ін.), стосовно других – копії та оригінали (щодо арешту майна), стосовно третіх існує правова невизначеність у зв'язку з тим, що законодавець залишив дане питання поза увагою (щодо тимчасового доступу до речей і документів).

Вищевикладене вимагає, в першу чергу, внести зміни до КПК України, спрямовані на вдосконалення регулювання окремих аспектів організаційної складової кримінального процесу (що визначають порядок застосування заходів забезпечення кримінального провадження), без якої неможливо ефективно провести розгляд клопотань про застосування зазначених заходів. Пропонуємо викласти ч. 5 ст. 132 КПК України наступним чином:

«До початку розгляду питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження сторони кримінального провадження повинні разом із клопотанням подати слідчому судді або суду докази обставин, на які вони посилаються. До клопотання додаються оригінали або копії матеріалів, якими сторони, інші учасники кримінального провадження обґрунтовують свої доводи».

Отримавши докази (копії матеріалів, а в деяких випадках – оригінали), якими обґрунтовуються клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, слідчий суддя ретельно аналізує кожне з них окремо, виділяючи найбільш важливі та

суттєві його характеристики, зіставляючи його з іншими.

Аналіз приписів закону про підстави для застосування заходів забезпечення кримінального провадження, які мають наслідком найбільше обмеження прав і свобод людини, засвідчує, що обов'язковими умовами їх ужиття є доведення належним представником сторони обвинувачення наявності: 1) обґрунтованої підозри щодо вчинення особою кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження; 2) потреб досудового розслідування, що виправдовують такий ступінь втручання у права і свободи особи, про який ідеться в клопотанні слідчого, дізнавача, прокурора; 3) виконання завдання, для виконання якого слідчий, дізнавач, прокурор звертається з клопотанням. Кожну з визначених обставин/приводів/підстав потрібно доводити окремо з посиланням на конкретні матеріальні докази. Бездоказову констатацію існування певної обставини слідчий суддя повинен розглядати як припущення [19]. Оцінюючи матеріальні докази, слідчий суддя повинен керуватись правилами їх оцінки. Кожна із зазначених властивостей доказів має свої особливості прояву. Так, належність доказів передбачає вирішення питання щодо можливості встановлення на основі відомостей, які в них містяться, підстав для відмови у задоволенні клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Результати аналізу юридичної літератури свідчать, що під належністю доказу прийнято розуміти таку внутрішню властиву йому якість, унаслідок якої цей доказ здатен встановити обставини, що необхідні для повного і правильного вирішення кримінального провадження [5]. Автор Н. Сібільова називає властивість належності доказу його віднесеністю і визначає її як можливість використання доказів для встановлення фактів та обставин, які підлягають доказуванню у кримінальній справі, з огляду на існуючий між ними взаємозв'язок та визначає критерії, яким повинен відповідати віднесений доказ: 1) значення для справи обставин, що ним встановлюються; 2) значення цього доказу для встановлення саме цих обставин [20]. Схожої позиції дотримується Т. Лукашкіна, на думку якої належними є докази, за допомогою яких можна встановити обставини, які необхідні для ви-

рішення справи або для прийняття певних процесуальних рішень [1]. Вчена Д. Сергєєва вважає, що належність доказу – це його придатність встановлювати обставини, що є предметом доказування, через логічний зв'язок між отриманими фактичними даними і тим, що потрібно доказувати. Тільки визначивши, які саме обставини кримінального провадження необхідно встановити, можна вирішити питання про належність конкретних фактичних даних до кримінального провадження, тобто їх належність для вирішення конкретної задачі [13]. Належним у контексті застосування заходів забезпечення кримінального провадження є доказ, який прямо чи непрямо підтверджує існування обставин, що обґрунтовують доводи, викладені в клопотанні про застосування заходів забезпечення кримінального провадження в межах локального предмету доказування.

Вітчизняне законодавство, в тому числі роз'яснення вищих судових інстанцій, лише частково дають відповідь на питання, пов'язані із визначенням належних доказів для підтвердження тих чи інших обставин, що обґрунтовують доводи, викладені в клопотанні про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Наголошено, що окремі аспекти належності доказів при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження отримали застосування у вітчизняному кримінальному процесі завдяки рішенням Європейського Суду з прав людини. Проте більшість норм КПК та положень Касаційного кримінального суду стосуються безпосередньо запобіжних заходів, які є лише одним із існуючих в кримінальному процесі видів заходів забезпечення кримінального провадження. Практика свідчить, що слідчі судді, зважаючи на пробільність вітчизняного законодавства, застосовують ці норми за аналогією, що нерідко призводить до помилок та перегляду прийнятих рішень.

Допустимість є властивістю доказів, яка характеризує їх із точки зору законності джерела відомостей про фактичні дані, а також способів отримання і закріплення зазначених відомостей у порядку, передбаченому КПК України, стороною кримінального провадження в результаті проведення процесуальної дії при дотриманні норм закону, що визначає форми даної дії. В науковій літературі існує безліч позицій щодо властивостей доказів та їх взаємозв'язку. Наприклад,

В. Савицький змішував допустимість доказів із належністю. Автор відзначав, що в процесуальній теорії терміном «допустимість доказів», зазвичай, позначають здатність джерела відомостей про факт (показання свідка, висновок експерта тощо) встановлювати факт, що має значення для справи [12]. При цьому, нинішній кримінальній процесуальній науці відомо, що здатність встановлювати значення фактів для кримінального провадження є одним із критеріїв визнання доказів належними. Критикуючи позицію про те, що допустимість відноситься і до процесуальної форми доказу, і до його змісту (через свій нерозривний зв'язок), Ю. Орлов пише, що такий зв'язок не відкидає їх відокремленої перевірки та оцінки, оскільки до них пред'являються абсолютно різні вимоги. Доказ цілком може бути придатний за формою, але не придатний за змістом, тобто неналежним (довідка про факт, який не цікавить слідство) і навпаки (знаряддя злочину, вилучене з грубими процесуальними порушеннями). Зв'язок між цими властивостями полягає в тому, що для визнання доказу придатним необхідно і те, й інше [10]. Ми дотримуємося тієї позиції, що допустимість доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження має безпосереднє відношення лише до їх процесуальної форми, змістовну сторону яких характеризують інші властивості доказів.

Виходячи зі ст. 62 Конституції України [6], Рішення Конституційного Суду України від 20.10.2011 р. № 12-рп/2011 [11] та § 1 Глави 4 КПК України [7] ми також можемо визначити практичний зміст, який вкладає у поняття «допустимість доказів» вітчизняний законодавець. У цих правових актах простежується позиція, згідно якої доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК України. Порушення порядку при збиранні доказів призводять до порушення процесуальної форми, яка є обов'язковою умовою визнання отриманих фактичних даних доказами. У разі відсутності однієї з умов визнання фактичних даних доказами, ці дані не можна визнавати доказами. Але КПК України все ж визнає їх такими, вказуючи, що докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою

України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини є недопустимими (ч. 1 ст. 87 КПК України). В інших статтях КПК України також йдеться про докази. Однак, як ми вже згадували вище, доказ є єдністю змісту і процесуальної форми. За відсутності належної форми отримання фактичних даних, вони не можуть бути визнані доказами, які потім визнаються неприпустимими доказами. Тому більш доцільно вести мову про неприпустимість фактичних даних.

Отже, допустимість ототожнюється із законністю отримання доказів, які є фактичним даними. Межі законності визначаються в нормативно-правових актах різної юридичної сили. Таким чином, характеристикою допустимості наділені ті докази, одержані відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства, внаслідок дотримання прав та свобод людини і громадянина, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Про необхідність оцінки допустимості доказів слідчим суддею при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження свідчать окремі положення КПК України. Так, згідно положень ч. 3 ст. 17 КПК України обвинувачення не можуть ґрунтуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом. Крім того, слідчий суддя не може використати недопустимий доказ при прийнятті процесуального рішення. Ця вимога, в її загальному вигляді, передбачена ч. 2 ст. 86 КПК України, згідно з якою недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Важко не помітити, що законодавець відділив судові рішення від інших процесуальних, однак, і для тих, і для інших встановив правила щодо врахування недопустимих доказів. Навіть не вдаючись до міркувань про те, яким суб'єктам і які процесуальні рішення дозволено приймати у кримінальному провадженні, очевидним є те, що недопустимість доказів повинна враховуватись під час прийняття таких рішень. А з урахуванням ч. 1 ст. 94 КПК України, можна зробити висновок про те, що і слідчий суддя, який є незалежним у своїй діяльності, не тільки може, але і повинен оцінювати докази з точки

зору їх допустимості та робити відповідні висновки, які враховувати при прийнятті своїх рішень. Риторичне питання – як можна зробити висновок про недопустимість доказу, не визнавши його таким? В протилежному випадку, оцінка слідчим суддею доказів буде позбавлена всякого сенсу, адже не врахувати доказ при прийнятті рішення можна лише в разі визнання його недопустимим. Не чекати ж при цьому рішення за результатами судового розгляду, а лише потім, отримавши судову оцінку доказів, повертатись до вирішення питань, які повинні були передувати такому судовому розгляду [21]. Наведена ситуація, на наш погляд, показує абсурдність позиції щодо обмеження повноважень слідчого судді в оцінюванні доказів. Крім того, згідно з п. 1 ч. 1 ст. 194 КПК України отримавши клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя зобов'язаний встановити, чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази обставини, які свідчать, в тому числі, про наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення. У разі наявності відповідних підстав, слідчий суддя визнає саму підозру необґрунтованою та відмовляє в задоволенні клопотання, фактично оцінюючи подані докази на обґрунтування підозри з боку їх допустимості.

Цікавою в цьому випадку є судова практика. В окремих рішеннях апеляційних судів за результатами розгляду скарг на ухвали слідчих суддів про застосування заходів забезпечення кримінального провадження неодноразово зазначалось, що слідчий суддя на цьому етапі провадження не вправі вирішувати ті питання, які повинен вирішувати суд під час розгляду кримінального провадження по суті, зокрема, не вправі оцінювати докази з точки зору їх достатності і допустимості для визнання особи винною чи невинною у вчиненні злочину, а лише зобов'язаний на підставі розумної оцінки сукупності отриманих доказів визначити, що причетність особи до вчинення кримінального правопорушення є вірогідною та достатньою для застосування щодо неї обмежувального заходу [15, 16]. Зазвичай судді заперечують право слідчого судді оцінювати кожен доказ з точки зору його допустимості посилаючись на ч. 4 ст. 87, ст. 89 КПК України, текст яких вказує лише на одного суб'єкта, уповноваженого визнавати докази недопустимими: суд під час судового розгляду.

Двоїстість позиції прослідковується в ухвалах Вищого антикорупційного суду. Так, судова практика вже містить рішення, в яких, посилячись на досвід ЄСПЛ зазначається, що вирішення питання щодо обґрунтованості повідомленої підозри, оцінка наданих слідчому судді доказів повинна здійснюватись не в контексті оцінки доказів з точки зору їх достатності і допустимості для встановлення вини чи її відсутності, доведення чи не доведення винуватості особи, що здійснюється судом при ухваленні вироку, а з метою визначити вірогідність та достатність підстав причетності тієї чи іншої особи до вчинення кримінального правопорушення, а також чи є підозра обґрунтованою, щоб виправдати подальше розслідування або висунення обвинувачення (справа № 991/7701/20, провадження № 1-кс/991/7915/20 [17]). Проте, існує й інший підхід. Наприклад, зі змісту ухвали Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду (справа № 991/8424/21, провадження № 11-сс/991/23/22 [18]) вбачається, що на стадії досудового розслідування визнання доказів слідчим суддею недопустимими все ж є можливим. Суд допускає такий підхід у випадках, коли такі докази отримані внаслідок істотного та очевидного порушення прав та свобод людини і їх недопустимість обумовлена такими обставинами, які у будь-якому випадку не можуть бути усунуті в ході подальшого розслідування чи судового розгляду або шляхом надання додаткових матеріалів, які вже є у розпорядженні сторони кримінального провадження. Тобто, висновок про недопустимість відповідного доказу є категоричним навіть із врахуванням відповідних особливостей стадії досудового розслідування. Слідчий суддя на цій стадії може визнати недопустимими лише очевидно недопустимі докази, порушення порядку збирання яких не може бути спростоване будь-якими іншими матеріалами. Вважаємо, що наявні приписи КПК України та судова практика дозволяє слідчим суддям оцінювати допустимість доказів виходячи за рамки локального предмету доказування, а отже і відмовляти на цій основі в застосуванні відповідного заходу забезпечення кримінального провадження. Що стосується положень ст. 86 КПК України та ст. ст. 87, 89 КПК України, то тут прослідковується співвідношення загальної норми (ст. 86 КПК України) зі спеціальною (ст. ст. 87, 89 КПК України). Спеціальні

норми стосуються оцінки допустимості доказів саме судом. Їх існування не відмінє того, що загальна норма встановлює заборону на використання слідчим суддею недопустимого доказу при прийнятті процесуального рішення.

Вважаємо, що неоднозначне тлумачення кримінальних процесуальних норм стало можливим лише через відмінності законодавчої техніки використаної різними авторами норм, які містяться в КПК України. Вищевикладене вимагає внесення відповідних змін до КПК України, спрямованих на усунення існуючої колізії в технічному викладені норм та положень кодексу, які стосуються оцінки доказів. Перш ніж це буде зроблено, питання повинно бути вирішене на рівні прийняття Пленумом Верховного Суду роз'яснень рекомендаційного характеру. Відзначимо, що на сьогоднішній день Єдиний державний реєстр судових рішень містить достатню кількість рішень слідчих суддів на основі аналізу і узагальнення яких Пленумом Верховного Суду зможе вирішити окреслене питання.

Зважаючи на необхідність подання стороною кримінального провадження доказів на підтвердження обґрунтованості підозри щодо вчинення особою кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, який може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження, виникає питання: чи має право слідчий суддя оцінювати допустимість та належність доказів, які обґрунтовують правильність кваліфікації саме того кримінального правопорушення, яке заявлене в підозрі? На сьогоднішній день наукові позиції стосовно даного питання розділились на два діаметрально протилежні табори.

Представники першого дотримуються позиції, згідно якої питання правильності кваліфікації дій підозрюваного слідчим суддею під час розгляду зазначеного клопотання не підлягає аналізу та оцінці, оскільки є предметом дослідження досудового розслідування та судового розгляду справи по суті. Судова практика їх підтримує, у зв'язку з чим зазначена позиція є домінуючою. У більшості своїх рішень, присвячених перевірці скарг на рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, суди відзначають, що перевірка правильності кваліфікації

кримінального правопорушення не входить до повноважень слідчого судді.

Що стосується представників другого табору, то їх позиція полягає в тому, що необхідність оцінки допустимості та належності доказів, які обґрунтовують правильність кваліфікації, передбачена заборонаю КПК України (ч. 3 ст. 132 КПК України) стосовно застосування заходів забезпечення кримінального провадження без доведення обґрунтованої підозри щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, який може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Що стосується нашої позиції, то вона не така категорична. Вважаємо, що правильність та «доведеність» кваліфікації хоч і впливає на обґрунтованість підозри, але не у такій мірі, щоб у разі неправильної кваліфікації приймати рішення щодо її необґрунтованості і, як наслідок, безальтернативній відмові у задоволенні клопотання. Більш правильною видається позиція, за якої слідчий суддя, встановивши, що кваліфікація не підтверджується поданими доказами, приймає рішення, виходячи саме із «доведеної чи встановленої» кваліфікації. Звісно, бувають випадки, коли судом встановлюється така «низька» кваліфікація, що не дає змоги застосувати заходи забезпечення, у такому випадку, – по клопотанню приймається рішення про відмову у задоволенні. Проте такі випадки майже не зустрічаються на практиці.

Згідно положень КПК України сукупність зібраних доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження повинна бути оцінена слідчим суддею з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття ним відповідного процесуального рішення. На основі цієї оціни слідчий суддя визначає чи досягається належний рівень його внутрішнього переконання у достатності наданих йому доказів у необхідності застосування заходу забезпечення кримінального провадження. Достатніми є докази, які у своїй сукупності є необхідними для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, й ухвалення слідчим суддею відповідного процесуального рішення при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Оцінка сукупності доказів з точки зору достатності та взаємозв'язку повинна проводитись як окремо, по кожній групі доказів отриманих слідчим суддею в межах визначених ч. 3 ст. 132 КПК України умов, які підлягають доведенню належним представником сторони обвинувачення, так і враховуючи взаємозв'язок зазначених груп доказів. Відсутність певної сукупності доказів виключає можливість здійснювати їх оцінку з точки зору достатності, а одного доказу за відсутності будь-яких інших, які б могли його доповнити, підтвердити, або спростувати, недостатньо для обґрунтування певного правового висновку та як наслідок прийняття процесуального рішення [14]. Достатність та взаємозв'язок сукупності зібраних доказів визначаються слідчим суддею за його внутрішнім переконанням і полягають у вирішенні того, чи достатньо цих доказів для прийняття відповідного процесуального рішення, чи взаємодоповнюють дані докази один одного у своїй сукупності, чи відсутні між ними будь-які неузгодженості або суперечності, чи достатньо таких доказів для задоволення клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Законодавець не встановлює правила про те, яка сукупність зібраних доказів має бути визнана достатньою. Така ситуація пояснюється не пробілом законодавчої техніки, а фактичною неможливістю передбачення всіх ситуацій, які виникають на практиці, сучасним рівнем розвитку кримінальних процесуальних норм. При цьому кожен доказ, що входить до сукупності зібраних доказів, повинен бути належним, допустимим і достовірним. Тобто, на достатність та взаємозв'язок слідчий суддя оцінює докази, які вже були ним перевірені на належність, допустимість та достовірність.

Оцінка сукупності зібраних доказів є заключним етапом комплексної оцінки доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, яка знаходить своє відображення у прийнятті слідчим суддею процесуального рішення. Отже, лише тоді, коли зібрано всю необхідну і достатню сукупність доказів, що дозволяє прийняти одні докази і пояснити, чому інші докази були відкинуті, висновок слідчого судді, заснований на такому підході, є єдино правильним, а прийняті процесуальні рішення – законними, обґрунтованими та вмотивованими.

ВИСНОВКИ

Слідчий суддя для розгляду клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження повинен приймати рішення на основі поданих йому доказів. Для слідчого судді подані докази є вичерпною сукупністю даних стосовно обставин, на які посилаються сторони кримінального провадження. Оцінюючи подані докази слідчий суддя приймає рішення, яке на підставі проведеної оцінки має бути єдино правильним, оскільки воно, попри проміжний характер, істотно впливає на весь подальший хід кримінального провадження. Висновки слідчого судді ґрунтуються на логічному осмисленні всіх доказів, як окремо, так і в їх сукупності, з урахуванням вимог закону та практики доказування. Сутністю оцінки доказів є визначення всіх їх властивостей: належності, допустимості, достовірності, достатності та взаємозв'язку, тому усунення будь-яких властивостей із змісту оцінки доказів видається неприпустимим. Оцінюючи матеріальні докази, слідчий суддя повинен керуватися правилами їх оцінки.

Належним у контексті застосування заходів забезпечення кримінального провадження є доказ, який прямо чи непрямо підтверджує існування обставин, що обґрунтовують доводи, викладені в клопотанні про застосування заходів забезпечення кримінального провадження в межах локального предмету доказування.

Допустимість доказів при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження має безпосереднє відношення лише до їх процесуальної форми,

змістовну сторону яких характеризують інші властивості доказів.

Достовірний доказ при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження це доказ, допустимий за формою і не спростований за змістом. У всіх випадках, коли мова йде про усунення сумніву в достовірності фактичних даних, мається на увазі сумнів, породжений порушенням процесуальної форми отримання фактичних даних, тобто недотриманням правил допустимості. Слідчий суддя може визнати недопустимими лише очевидно недопустимі докази, порушення порядку збирання яких не може бути спростоване будь-якими іншими матеріалами.

Достатніми є докази, які у своїй сукупності є необхідними для встановлення наявності чи відсутності фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, й ухвалення слідчим суддею відповідного процесуального рішення при розгляді клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Достатність та взаємозв'язок сукупності зібраних доказів визначаються слідчим суддею за його внутрішнім переконанням і полягають у вирішенні того, чи достатньо цих доказів для прийняття відповідного процесуального рішення, чи взаємодоповнюють дані докази один одного у своїй сукупності, чи відсутні між ними будь-які неузгодженості або суперечності, чи достатньо таких доказів для задоволення клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Alenin, Yu. (Ed.). (2009). *Kryminalno-protsesualne pravo Ukrainy* [Criminal Procedure Law of Ukraine]. Kharkiv: Odissei (in Ukrainian).
2. Busel, V. (Ed.). (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv: Perun (in Ukrainian).
3. Gabrelyan, A. (2020). Object of offensive provided by Art. 181-1 the code of Ukraine about administrative offences «consuming prostitution». *ScienceRise: Juridical Science*, 3(13), 27–33. doi: [10.15587/2523-4153.2020.213796](https://doi.org/10.15587/2523-4153.2020.213796)
4. Habrelian, A. (2020). *Nedoliky zakonoproektu № 3139 pro rehuliuвання prostytutsii ta diialnosti seks-zakladiv* [Disadvantages of the draft law No. 3139 on the regulation of prostitution and sex work]. *Verkhovenstvo Prava*, 1, 36–43 (in Ukrainian).

5. Hroshevyi, Yu., & Khotenets, V. (Ed.). (2000). *Kryminalnyi protses Ukrainy* [Criminal Procedure of Ukraine]. Kharkiv: n. d. (in Ukrainian).
6. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (Ukraine), 28.06.1996, No 254k/96-BP. Retrieved October 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian).
7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine] (Ukraine), 13.04.2012, No 4651-VI. Retrieved October 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (in Ukrainian).
8. Matjushin, B. (1987). *Obshhie voprosy ocenki dokazatel'stv v sudoproizvodstve* [General issues in assessing evidence in court proceedings]. Habarovsk: Progress (in Russian)
9. Moroz, S., & Gabreljan, A. (2016). *Aktual'nye problemy formirovaniia instituta chastnyh ispolnitelej v Ukraine* [Current problems in the formation of the institution of private performers in Ukraine]. *Path of Science*, 2(7), 11–19 (in Russian).
10. Orlov, Ju. (2001). *Osnovy teorii dokazatel'stv v ugolovnom processe* [Basic theory of evidence in criminal proceedings]. Moscow: Prospekt (in Russian).
11. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Sluzhby bezpeky Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhennia chastyny tretioi statti 62 Konstytutsii Ukrainy [The decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of the Security Service of Ukraine regarding the official interpretation of the provision of part three of Article 62 of the Constitution of Ukraine] (Ukraine), 20.10.2011, No 12-пП/2011. Retrieved October 1, 2022, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11#Text> (in Ukrainian).
12. Savickij, V. (1994). Ugolovnyj process Rossii na novom vitke demokratizacii [Russia's criminal process at a new stage of democratisation]. *Gosudarstvo i pravo*, 6, 96–107 (in Russian).
13. Serhieieva, D. (2013). Nalezhnist dokaziv za novym KPK Ukrainy [Relevance of evidence under the new CPC of Ukraine]. *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka)*, 3(31), 234–239 (in Ukrainian).
14. Shulgin, S. (2019). Sufficiency of evidence as a basis for the adoption of procedural decisions by the investigator and prosecutor. *Law and Public Administration*, 2(2), 109–116. doi: [10.32840/pdu.2-2.16](https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.16)
15. Sudova vlada Ukrainy. (2016). Sprava No 11-cc/796/1612/2016. Retrieved August 1, 2022, from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58704241> (in Ukrainian).
16. Sudova vlada Ukrainy.. (2014). Sprava No 11-cc/795/149/2014. Retrieved August 1, 2022, from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/398106333> (in Ukrainian).
17. Sudova vlada Ukrainy.. (2020). Sprava No 991/7701/20, Provadzhennia No 1-кк/991/7915/20. Retrieved August 1, 2022, from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91866087> (in Ukrainian).
18. Sudova vlada Ukrainy.. (2021). Sprava No 991/8424/21, Provadzhennia No 11-cc/991/23/22. Retrieved August 1, 2022, from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102813891> (in Ukrainian).
19. Sukhov, Yu., & Reznikova, H. (2021). *Otsinka dokaziv i bezposerednie doslidzhennia yikh dzherel slidchym suddeiu* [Evaluation of evidence and direct examination of its sources by the investigating judge]. *Yuryst & Zakon*, 19 (in Ukrainian).
20. Sybilova, N. (1991). *Dopustymist dokaziv u radianskomu kryminalnomu protsesi* [Admissibility of Evidence in Soviet Criminal Proceedings]. Kyiv: NMK VO (in Ukrainian).
21. Zadorozhnyi, M. (2019, June 07). *Problemy otsinky slidchymy suddiamy dokaziv z tochky zoru dopustymosti pid chas dosudovoho rozsliduvannia u podatkovykh ta inshykh kryminalnykh provadzhenniakh* [Problems of Evaluation of Evidence by Investigating Judges in Terms of Admissibility during Pre-trial Investigation in Tax and Other Criminal Proceedings]. Retrieved

from <https://id-legalgroup.com/blog/problemi-ocenki-sledstvennimi-sydyami-dokazatelstv-s-tochki-zreniya-ih-dopystivosti-vo-vremya-dosydebnogo-rassledovaniya-v-nalogovih-i-drygih-ygolovnih-proizvodstvah-nikita-zadorojnii-advokat-id-legal> (in Ukrainian).